TIESAS SPRIEDUMS (astotā palāta)

2025. gada 30. janvārī*

Apelācija – Sabiedrības veselība – Cilvēkiem paredzētas zāles – Tirdzniecības atļauja – "Spikevax" – "Comirnaty" – Atcelšanas prasība – Savienības tiesnešu neatkarība un objektivitāte – Procesuālo noteikumu neievērošana – Pamatojuma neesamība un pretrunīgs pamatojums – Interese celt prasību – *Locus standi* – LESD 263. panta ceturtā daļa – Tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā

Lietā C-586/23 P

par apelācijas sūdzību atbilstoši Eiropas Savienības Tiesas statūtu 56. pantam, ko 2023. gada 25. septembrī iesniedzis

Giovanni Frajese, ar dzīvesvietu Romā (Itālija), ko pārstāv *O. Milanese* un *A. Montanari*, *avvocati*,

prasītājs,

otra lietas dalībniece –

Eiropas Komisija, ko pārstāv *G. Gattinara* un *A. Sipos*, pārstāvji,

atbildētāja pirmajā instancē,

TIESA (astotā palāta)

šādā sastāvā: devītās palātas priekšsēdētājs N. Jēskinens [*N. Jääskinen*], kas pilda astotās palātas priekšsēdētāja pienākumus, tiesneši M. Gavalecs [*M. Gavalec*] (referents) un I. Ziemele,

ģenerāladvokāte: L. Medina,

sekretārs: A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā rakstveida procesu,

ņemot vērā pēc ģenerāladvokātes uzklausīšanas pieņemto lēmumu izskatīt lietu bez ģenerāladvokāta secinājumiem,

pasludina šo spriedumu.

* Tiesvedības valoda – itāļu.

Spriedums

1 Ar apelācijas sūdzību *Giovanni Frajese* lūdz atcelt Eiropas Savienības Vispārējās tiesas 2023. gada 27. jūlija rīkojumu *Frajese*/Komisija (T-786/22, turpmāk tekstā – "pārsūdzētais rīkojums", EU:T:2023:457), ar kuru tā noraidīja viņa prasību atcelt, pirmkārt, Komisijas Īstenošanas lēmumu C(2022) 7163 final (2022. gada 3. oktobris), ar ko uz Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 726/2004 pamata piešķir tirdzniecības atļauju cilvēkiem paredzētām zālēm "Spikevax – elasomerāns" un atceļ Lēmumu C(2021) 94 final, un, otrkārt, Komisijas Īstenošanas lēmumu C(2022) 7342 final (2022. gada 10. oktobris), ar ko uz Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 726/2004 pamata piešķir tirdzniecības atļauju cilvēkiem paredzētām zālēm "Comirnaty – tozinamerāns, Covid-19 mRNS vakcīna (modificēts nukleozīds)" un ar ko atceļ Lēmumu C(2020) 9598 final (turpmāk tekstā kopā – "strīdīgie lēmumi").

Tiesvedības priekšvēsture

2 Tiesvedības priekšvēsture pārsūdzētā rīkojuma 2.–7. punktā aprakstīta šādi:

"2 Eiropas Komisija 2020. gada 21. decembrī un 2021. gada 6. janvārī pieņēma attiecīgi Īstenošanas lēmumu C(2020) 9598 final un Īstenošanas lēmumu C(2021) 94 final, ar ko pēc *BioNTech Manufacturing GmbH* (turpmāk tekstā – "*BioNTech*") un *Moderna Biotech Spain SL* (turpmāk tekstā – "*Moderna*") pieprasījuma un atbilstoši 14.a pantam Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (EK) Nr. 726/2004 (2004. gada 31. marts), ar ko nosaka cilvēkiem paredzēto un veterināro zāļu reģistrēšanas un uzraudzības Kopienas procedūras un izveido Eiropas Zāļu aģentūru (OV 2004, L 136, 1. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 11. decembra Regulu (ES) 2019/5 (OV 2019, L 4, 24. lpp.), piešķīra zāļu "Comirnaty – tozinamerāns, Covid-19 mRNS vakcīna (modificēts nukleozīds)" un zāļu "Spikevax – elasomerāns" tirdzniecības atļaujas (turpmāk tekstā – "TA") ar nosacījumiem (turpmāk tekstā kopā – "attiecīgās vakcīnas").

3 Pamatojoties uz Eiropas Zāļu aģentūras (*EMA*) Cilvēkiem paredzēto zāļu komitejas atzinumu un 2. apsvērumā norādot, ka īpašie pienākumi, kas attiecas uz attiecīgajām vakcīnām piešķirtajām tirdzniecības atļaujām ar nosacījumiem, ir izpildīti, ar [strīdīgajiem] lēmumiem tika atcelts un aizstāts Īstenošanas lēmums C(2020) 9598 final un Īstenošanas lēmums C(2021) 94 final.

4 Saskaņā ar [strīdīgo] lēmumu 1. pantu attiecīgajām vakcīnām atbilstoši Regulas Nr. 726/2004 3. pantam tiek piešķirta TA, uz kuru neattiecas īpaši pienākumi, un tās raksturojums apkopots [strīdīgo] lēmumu I pielikumā.

5 Saskaņā ar [strīdīgo] lēmumu 2. pantu attiecīgajām vakcīnām piešķirtās TA joprojām ir pakļautas [strīdīgo] lēmumu II pielikumā norādītajiem nosacījumiem, it īpaši attiecībā uz ražošanu un importu, kontroli un piegādi.

6 Saskaņā ar [strīdīgo] lēmumu 4. pantu attiecīgajām vakcīnām piešķirtās TA ir spēkā piecus gadus no minēto lēmumu paziņošanas brīža.

7 Saskaņā ar [strīdīgo] lēmumu 6. pantu *Moderna* un *BioNTech* ir šo lēmumu adresātes."

Tiesvedība Vispārējā tiesā un pārsūdzētais rīkojums

3 Ar prasības pieteikumu, kas Vispārējās tiesas kancelejā iesniegts 2022. gada 18. decembrī, *G. Frajese*, pamatojoties uz LESD 263. pantu, cēla prasību par strīdīgo lēmumu atcelšanu.

4 Ar atsevišķu dokumentu, kas Vispārējās tiesas kancelejā iesniegts 2023. gada 6. martā, Komisija izvirzīja iebildi par nepieņemamību, apgalvojot, ka attiecībā uz strīdīgajiem lēmumiem *G. Frajese* neesot nekādas intereses celt prasību un turklāt viņam neesot *locus standi*.

5 Ar pārsūdzēto rīkojumu Vispārējā tiesa noraidīja prasību kā nepieņemamu intereses celt prasību neesamības un *G. Frajese locus standi* neesamības dēļ.

Lietas dalībnieku prasījumi Tiesai

6 Ar apelācijas sūdzību *G. Frajese* lūdz Tiesu:

– apmierināt apelācijas sūdzību kopumā;

– atcelt pārsūdzēto rīkojumu;

– katrā ziņā – šo pašu pamatu dēļ atcelt rezolutīvās daļas punktu par tiesāšanās izdevumu atlīdzināšanu; un

– apmierināt prasību pirmajā instancē.

7 Komisija lūdz Tiesu noraidīt apelācijas sūdzību un piespriest *G. Frajese* atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

Par apelācijas sūdzību

8 Apelācijas sūdzības pamatošanai *G. Frajese* izvirza četrus pamatus: pirmais pamats attiecas uz LESD 254. panta, Eiropas Savienības Tiesas statūtu 2.–18. panta, Vispārējās tiesas Reglamenta 16. panta un Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – "Harta") 47. panta pārkāpumu; otrais pamats attiecas uz Vispārējās tiesas Reglamenta 81. panta 1. un 3. punkta, lasot tos kopā ar 61. panta 1. punktu un 62. pantu, pārkāpumu; trešais pamats attiecas uz pamatojuma neesamību un pretrunīgu pamatojumu, kā arī tiesību kļūdām, kas pieļautas, konstatējot viņa intereses celt prasību neesamību un *locus standi* neesamību, un kas izriet no LESD 263. panta ceturtās daļas pārkāpuma; un ceturtais pamats attiecas uz tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā pārkāpumu.

Par pirmo pamatu

Lietas dalībnieku argumenti

9 Ar pirmo pamatu *G. Frajese* apstrīd pārsūdzētā rīkojuma spēkā esamību, jo tiesnesis referents lietā, kurā tika pieņemts šis rīkojums, no 1996. līdz 2019. gadam ir pildījis dažādas funkcijas Komisijā. Viņš apgalvo, ka Vispārējās tiesas neatkarību un objektivitāti apdraudot šī tiesneša ilgstošā karjera šajā iestādē, kā arī viņa izredzes atsākt karjeru minētajā iestādē pēc tiesneša pilnvaru termiņa beigām.

10 Atsaucoties uz LESD 254. pantu, Eiropas Savienības Tiesas statūtu 2., 4. un 18. pantu, Vispārējās tiesas Reglamenta 16. pantu, kā arī Hartas 47. pantu, *G. Frajese* atgādina, ka 1950. gada 4. novembrī Romā parakstītās Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. panta 1. punktā paredzēts, ka tiesības tikt uzklausītam neatkarīgā un objektīvā tiesā ir pamats taisnīgai lietas izskatīšanai. Viņš uzsver, ka saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru, novērtējot tiesas neatkarību, jāņem vērā arī priekšstats, ievērojot, cik svarīgi ir saglabāt pilsoņu uzticēšanos demokrātiskai sabiedrībai un tiesu objektivitātei, un, lai noteiktu, vai ir pamatotas šaubas par tiesneša neatkarību vai objektivitāti, jāņem vērā tostarp ieinteresētās personas viedoklis, pārbaudot, vai tās apsvērumi ir pamatoti. Tādējādi tiesas neatkarība esot pārkāpta gan tad, ja tiesnesis ir konkrēti ietekmēts, gan tad, ja tas var tikt ietekmēts *in abstracto*, jo aizdomas pašas par sevi var mazināt pilsoņu uzticību.

11 Komisija lūdz šo pamatu noraidīt.

Tiesas vērtējums

12 Jānorāda, ka Vispārējā tiesā *G. Frajese* lietā, kurā tika izdots pārsūdzētais rīkojums, nav lūdzis noraidīt tiesnesi referentu atbilstoši Eiropas Savienības Tiesas statūtu – kas Vispārējai tiesai piemērojami saskaņā ar šo statūtu 47. panta pirmo daļu – 18. panta pirmajai un ceturtajai daļai. Arī apelācijas sūdzībā *G. Frajese* neatsaucas ne uz vienu no minēto statūtu 18. panta pirmajā daļā paredzētajiem noraidīšanas pamatiem.

13 Tiesai sniegtajā argumentācijā *G. Frajese*, atsaucoties uz šķietamības teoriju, vienīgi apgalvo, ka tiesneša referenta ilgstošā karjera Komisijā un viņa izredzes atsākt karjeru šajā iestādē pēc viņa pilnvaru termiņa beigām liek šaubīties par tā Vispārējās tiesas iztiesāšanas sastāva neatkarību un objektivitāti, kurš izskatīja lietu.

14 Šajā ziņā jāatgādina, ka prasība par tiesu neatkarību, kas nesaraujami saistīta ar tiesas spriešanu, ietilpst to tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā un tiesību uz taisnīgu lietas izskatīšanu saturā, kurām ir kardināla nozīme kā garantijai visu to tiesību aizsardzībā, kādas attiecīgajām personām izriet no Savienības tiesībām, un dalībvalstu kopējo vērtību, kas izklāstītas LES 2. pantā, tostarp tiesiskuma vērtības, saglabāšanā (spriedums, 2024. gada 11. jūlijs, *Hann-Invest* u.c., C-554/21, C-622/21 un C-727/21, EU:C:2024:594, 49. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

15 Šai neatkarības prasībai ir divas daļas. Pirmā daļa, kurai ir ārējs raksturs, ietver to, lai attiecīgā struktūra pildītu savas funkcijas pilnīgi autonomi, nebūdama pakļauta nekādai hierarhiskai saiknei vai subordinācijai attiecībā pret kādu citu iestādi un nesaņemot nekādas izcelsmes rīkojumus vai instrukcijas, tādējādi būdama aizsargāta pret ārēju iejaukšanos vai spiedienu, kas

var nelabvēlīgi ietekmēt tās locekļu spriešanas neatkarību un ietekmēt viņu lēmumus (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2024. gada 11. jūlijs, *Hann-Invest* u.c., C-554/21, C-622/21 un C-727/21, EU:C:2024:594, 50. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

16 Otrā daļa, kurai ir iekšējs raksturs un kuras ievērošanu *G. Frajese* apstrīd ar pamatu, kas attiecas uz to Vispārējās tiesas iztiesāšanas sastāvu, kurš izdevis pārsūdzēto rīkojumu, atbilst objektivitātes prasībai, kas attiecas uz to, lai tiktu noteikta vienāda attieksme pret strīda dalībniekiem un to attiecīgajām interesēm saistībā ar strīda priekšmetu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2024. gada 11. jūlijs, *Hann-Invest* u.c., C-554/21, C-622/21 un C-727/21, EU:C:2024:594, 51. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

17 Šī objektivitātes prasība ietver divus aspektus. Pirmām kārtām, minētajai instancei jābūt subjektīvi objektīvai, t.i., nevienam no tās locekļiem nedrīkst būt aizspriedumi vai personīgs pieņēmums, un tiek prezumēts, ka personiskā objektivitāte ir, kamēr netiek pierādīts pretējais. Otrām kārtām, tai jābūt objektīvi objektīvai, t.i., tai jāsniedz pietiekamas garantijas, lai šajā ziņā varētu izslēgt jebkādas leģitīmas šaubas (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2008. gada 1. jūlijs, *Chronopost* un *La Poste*/*UFEX* u.c., C-341/06 P un C-342/06 P, EU:C:2008:375, 54. punkts, kā arī rīkojumu, 2011. gada 15. decembris, *Altner*/Komisija, C-411/11 P, EU:C:2011:852, 15. punkts).

18 Taču, pirmkārt, *G. Frajese* ar pierādījumiem nepamato savu apgalvojumu attiecībā uz subjektīvo objektivitāti. Proti, viņš neatsaucas ne uz vienu precīzu apstākli, kas ļautu konstatēt tiesneša referenta personīgo neobjektivitāti lietā, kurā tika izdots pārsūdzētais rīkojums. Viņš tostarp neapgalvo ne to, ka šis iztiesāšanas sastāva loceklis būtu bijis iesaistīts strīdīgo lēmumu pieņemšanā, ne arī to, ka viņš jebkādā veidā būtu veicinājis to pieņemšanu.

19 Otrkārt, *G. Frajese* nav iesniedzis nevienu pierādījumu, lai apšaubītu attiecīgā Vispārējās tiesas iztiesāšanas sastāva objektīvo objektivitāti, un neapstrīd tādas Savienības tiesību normas spēkā esamību, kuras mērķis būtu ieviest garantijas tā objektivitātes nodrošināšanai. It īpaši viņš neapgalvo, ka noteikumi par tā Vispārējās tiesas iztiesāšanas sastāva izveidi, kuram lieta nodota, nebūtu tādi, kas nodrošinātu šī iztiesāšanas sastāva neitralitāti attiecībā uz izvērtējamām interesēm.

20 Līdz ar to, tā kā *G. Frajese* nav iesniedzis nevienu juridisku argumentu, kas konkrēti pamatotu apelācijas sūdzības pirmo pamatu, šis pamats jānoraida kā nepieņemams (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2014. gada 11. septembris, *MasterCard* u.c./Komisija, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, 215. punkts, kā arī 2023. gada 16. novembris, *Roos* u.c./Parlaments, C-458/22 P, EU:C:2023:871, 90. punkts).

Par otro pamatu

Lietas dalībnieku argumenti

21 Otrajā pamatā *G. Frajese* apgalvo, ka Vispārējā tiesa esot pārkāpusi savu Reglamentu, pārsūdzētā rīkojuma 14. punktā uzskatīdama, ka Komisija iebildi par nepieņemamību iesniegusi divu mēnešu termiņā, kam pieskaitītas desmit dienas un kas paredzēts šī reglamenta 60. pantā, 81. panta 1. punktā un 130. panta 1. punktā. Viņš norāda, ka Vispārējai tiesai esot bijis jāuzskata, ka Komisijas 2023. gada 6. martā izvirzītā iebilde par nepieņemamību tās novēlotības dēļ nav pieņemama.

22 Komisija lūdz šo pamatu noraidīt.

Tiesas vērtējums

23 No pārsūdzētā rīkojuma 14. punkta izriet, ka saskaņā ar Vispārējās tiesas Lēmuma (2018. gada 11. jūlijs) par procesuālo dokumentu iesniegšanu un izsniegšanu, izmantojot lietojumprogrammu *e-Curia* (OV 2018, L 240, 72. lpp.), 6. panta otro daļu Komisija 2023. gada 20. decembrī ar elektroniskā pasta vēstuli tika informēta par dokumentu, kas tai bija nosūtīts, izmantojot *e-Curia*, attiecībā uz *G. Frajese* pirmajā instancē iesniegto prasības pieteikumu. Taču, kā konstatē minētā tiesa, Komisija piekļuvi šim dokumentam lūdza 2023. gada 22. decembrī, tādējādi saskaņā ar minētā lēmuma 6. panta trešo daļu jāuzskata, ka lūgums šai iestādei izsniegts šajā datumā.

24 No tā izriet, ka divu mēnešu un desmit dienu termiņš pēc prasības pieteikuma izsniegšanas, kurā saskaņā ar Vispārējās tiesas Reglamenta 60. pantu, 81. panta 1. punktu un 130. panta 1. punktu Komisija varēja iesniegt iebildi par nepieņemamību, beidzās 2023. gada 4. martā. Tomēr, tā kā 2023. gada 4. marts bija sestdiena, termiņa beigas saskaņā ar šī reglamenta 58. panta 2. punktu tika atliktas līdz nākamās pirmās darbdienas, proti, pirmdienas, 2023. gada 6. marta, beigām.

25 Ņemot vērā, ka Komisija iebildi par prasības pieteikuma pirmajā instancē nepieņemamību iesniedza 2023. gada 6. martā, *G. Frajese* nevar pamatoti atsaukties uz novēlotību.

26 Šajos apstākļos otrais pamats jānoraida kā nepamatots.

Par trešo pamatu

27 Šim pamatam ir trīs daļas. Pirmajā daļā apelācijas sūdzības iesniedzējs kritizē pamatojuma neesamību un pretrunīgu pamatojumu pārsūdzētajā rīkojumā. Otrajā daļā viņš Vispārējai tiesai pārmet, ka tā, pārkāpjot LESD 263. panta ceturto daļu, ir secinājusi, ka viņam nav intereses celt prasību. Trešajā daļā viņš Vispārējai tiesai pārmet, ka tā, pārkāpjot šo pašu tiesību normu, ir secinājusi, ka viņam nav *locus standi*.

Par trešā pamata pirmo daļu

– *Lietas dalībnieku argumenti*

28 Pirmām kārtām, *G. Frajese* Vispārējai tiesai pārmet, ka tā ir izvērtējusi jautājumu, vai viņam, iespējams, ir pienākums veikt vakcināciju, lai gan viņš, lai pierādītu savu interesi celt prasību un *locus standi*, nekad nav norādījis, ka viņam būtu šāds pienākums.

29 Otrām kārtām, viņš apgalvo, ka Vispārējā tiesa nav izvērtējusi viņa argumentu, ka strīdīgie lēmumi rada pienākumu visiem vakcinējošajiem ārstiem izvērtēt tirgū laistās zāles saistībā ar to eventuālo izrakstīšanu.

30 Trešām kārtām, *G. Frajese* Vispārējai tiesai pārmet, ka tā nav izskaidrojusi iemeslus, kāpēc tā noraidījusi viņa argumentu, kurš tika izvirzīts pirmajā instancē, lai pamatotu savu interesi celt prasību, un saskaņā ar kuru izvēle, ko vakcinējošie ārsti veic attiecībā uz zāļu, kurām piešķirta TA, injicēšanu vai neinjicēšanu, nozīmē viņu atbildību un tiešo interesi, lai šīs zāles neradītu nopietnas sekas pacientiem, kuriem tās tiek injicētas. Viņš apgalvo, ka Vispārējā tiesā, nesniedzot

īpašu pamatojumu šajā ziņā, esot paskaidrojis, ka tādējādi viņa kā vakcinējošā ārsta – kas ir īpaša profesija – atbildība ir tiešas strīdīgo lēmumu sekas un vienkārša minēto zāļu pieejamība Savienības teritorijā.

31 Ceturtām kārtām, *G. Frajese* apgalvo, ka pārsūdzētā rīkojuma pamatojums ir pretrunīgs, jo Vispārējā tiesa tā 22. punktā vienlaikus ir konstatējusi, pirmkārt, ka ar strīdīgajiem lēmumiem dalībvalstīm ir aizliegts iebilst pret attiecīgo vakcīnu laišanu Savienības tirgū un, otrkārt, ka šie lēmumi nerada nekādu pienākumu ārstiem izrakstīt un injicēt šīs vakcīnas saviem pacientiem.

32 Komisija trešā pamata pirmo daļu lūdz noraidīt.

– *Tiesas vērtējums*

33 Pirmām kārtām, attiecībā uz *G. Frajese* apgalvojumu, ka pretēji tam, kas izriet no pārsūdzētā rīkojuma 23. punkta, viņš nekad neesot apgalvojis, ka viņam būtu pienākums veikt vakcināciju, šis iebildums jānoraida kā neefektīvs, jo, pieņemot, ka šis apgalvojums ir pierādīts, Vispārējā tiesa šajā pārsūdzētā rīkojuma punktā esot vienīgi noraidījusi argumentu, kas neesot ticis izvirzīts.

34 Otrām kārtām, ciktāl *G. Frajese* Vispārējai tiesai pārmet, ka tā nav izvērtējusi viņa argumentu, saskaņā ar kuru strīdīgajos lēmumos visiem vakcinējošajiem ārstiem ir noteikts pienākums novērtēt tirgū laistās zāles attiecībā uz to eventuālo lietošanu, jākonstatē, ka arī šis iebildums ir jānoraida. Proti, pārsūdzētā rīkojuma 24. punktā Vispārējā tiesa pietiekami skaidri ir pamatojusi saistošu tiesisko seku neesamību vakcinējošajiem ārstiem, jo tā ir precizējusi, ka "neviens [strīdīgo] lēmumu un to pielikumu noteikums ārstiem, kuri vēlas injicēt attiecīgās vakcīnas, neuzliek atbildību vai pat pienākumu pārbaudīt to drošumu un efektivitāti", piebilstot, ka "zāļu drošuma un efektivitātes pārbaudi nodrošina *EMA*, uz kuras atzinuma pamata šajā lietā ir balstīti [strīdīgie] lēmumi".

35 Trešām kārtām, jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru pienākums norādīt pamatojumu neliek Vispārējai tiesai sniegt izklāstu, kurā būtu izsmeļoši un cits pēc cita iztirzāti lietas dalībnieku minētie argumenti. Tādējādi Vispārējās tiesas pamatojums var būt netiešs ar nosacījumu, ka tas ieinteresētajām personām ļauj uzzināt Vispārējās tiesas nolēmuma pamatojumu un Tiesai gūt pietiekamus elementus pārbaudes veikšanai. Turklāt pienākums norādīt pamatojumu ir būtiska formas prasība, kas jānošķir no jautājuma par pamatu pamatotību, kurš attiecas uz strīdīgā akta tiesiskumu pēc būtības (spriedums, 2021. gada 29. aprīlis, *Achemos Grupė* un *Achema*/Komisija, C-847/19 P, EU:C:2021:343, 61. un 62. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).

36 Pārsūdzētā rīkojuma 25. punktā Vispārējā tiesa vispirms ir norādījusi, ka strīdīgie lēmumi ir adresēti vienīgi attiecīgo vakcīnu ražotājiem un tajos nav noteikti pienākumi fiziskām personām. Turpinājumā šajā punktā Vispārējā tiesa ir norādījusi, ka šie lēmumi nevar būt pamats iespējamai *G. Frajese* civiltiesiskai atbildībai vai pat krimināltatbildībai pret saviem pacientiem, jo šīs atbildības iestāšanās ir atkarīga no īpašiem apstākļiem, kuru pamatā ir individuāla pacientu ārstēšana un kuri nav atkarīgi no minētajiem lēmumiem. Visbeidzot minētajā punktā Vispārējā tiesa ir norādījusi, ka, ciktāl *G. Frajese*, ārstējot pacientu, ir šaubas par attiecīgo vakcīnu drošumu vai efektivitāti, viņš joprojām ir tiesīgs neieteikt vai neinjicēt šīs vakcīnas un katrā ziņā viņa atbildība nevar iestāties tāpēc, ka viņš nav apstrīdējis tiesā šīm vakcīnām piešķirtās TA.

37 Tādējādi no pārsūdzētā rīkojuma 25. punkta izriet, ka Vispārējā tiesa tajā ir skaidri izklāstījusi iemeslus, kuru dēļ tā uzskatīja, ka strīdīgie lēmumi nekādi neietekmē vakcinējošo ārstu, tostarp *G. Frajese*, pienākumus un ka jebkāda viņa iespējamā atbildība pret saviem pacientiem būtu neatkarīga no šiem lēmumiem, kā arī no minēto vakcīnu vienkāršas pieejamības Savienības teritorijā.

38 Tādējādi no šī pamatojuma skaidri un nepārprotami izriet Vispārējās tiesas argumentācija par to, ka *G. Frajese* nav intereses celt prasību, lai viņš varētu uzzināt pieņemtā lēmuma pamatojumu un lai Tiesa varētu veikt pārbaudi, un nav nepieciešams, lai Vispārējā tiesa tiešāk noraidītu ieinteresētās personas izvirzīto argumentu.

39 Ceturtām kārtām, pretēji tam, ko apgalvo *G. Frajese*, pārsūdzētā rīkojuma 22. punktā nav norādīts pretrunīgs pamatojums. Proti, apsvērums, ka ar strīdīgajiem lēmumiem dalībvalstīm ir aizliegts iebilst pret attiecīgo vakcīnu laišanu Savienības tirgū, nekādi nav pretrunā konstatējumam, ka ar šiem lēmumiem ārstiem nav radīts nekāds pienākums izrakstīt un injicēt minētās vakcīnas saviem pacientiem.

40 Tāpēc trešā pamata pirmā daļa noraidāma kā nepamatota.

Par trešā pamata otro daļu

– *Lietas dalībnieku argumenti*

41 Pirmkārt, *G. Frajese* norāda, ka strīdīgo lēmumu mērķis ir ļaut izmantot attiecīgās vakcīnas Savienības teritorijā, ievērojot tajos noteiktās prasības, un līdz ar to ļaut tās injicēt. Tādējādi viņš uzskata, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdu, pamatojoties uz to, ka vakcinācija neietilpst šo lēmumu priekšmetā, bet par to var lemt valsts iestādes, lai noliegtu viņa interesi celt prasību, jo šis pamatojums ir pretrunā novērtējuma un laišanas tirgū Savienības līmenī procedūras centralizētajam raksturam. Turklāt, pēc *G. Frajese* domām, tā kā strīdīgo lēmumu pielikumos attiecībā uz attiecīgo vakcīnu injicēšanu prasīta ārsta recepte – un tā ir darbība, kas ir tikai vakcinējošo ārstu ziņā –, šie pielikumi var radīt sekas vakcinējošajiem ārstiem.

42 Otrkārt, *G. Frajese* apgalvo: Eiropas Pacientu tiesību hartas noteikumi apstiprina, ka ārstiem ir likumīgs, ētisks un profesionāls pienākums sniegt Savienības pilsoņiem pilnīgu informāciju par ārstēšanas veidu, radītajiem riskiem un iespējamām terapijas alternatīvām.

43 Treškārt, tiešais labums, ko *G. Frajese* gūtu no strīdīgo lēmumu atcelšanas un apstrīdēto vakcīnu tirdzniecības atļaujas atsaukšanas, būtu atbrīvojums no pienākuma novērtēt šīs vakcīnas un no atbildības, ja pacientiem rastos nevēlamas sekas.

44 *G. Frajese* no tā secina: Vispārējā tiesa ir kļūdaini nospriedusi, ka viņš nav pamatojis interesi celt prasību attiecībā uz strīdīgajiem lēmumiem, ņemot vērā, ka viņam nav īpašas, reālas un pastāvošas intereses panākt šo lēmumu atcelšanu.

45 Komisija trešā pamata otro daļu lūdz noraidīt.

– *Tiesas vērtējums*

46 Trešā pamata pirmajā daļā *G. Frajese* apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdu, nospriezdama, ka nav pierādīta viņa interese celt prasību par strīdīgo lēmumu atcelšanu.

47 Pirmām kārtām, jānorāda, gluži kā Vispārējā tiesa ir atgādinājusi pārsūdzētā rīkojuma 16. un 17. punktā, ka saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru interese celt prasību ir pirmais un būtiskais jebkuras prasības tiesā nosacījums. Prasība atcelt tiesību aktu, ko cēlusi fiziska vai juridiska persona, ir pieņemama tikai tad, ja šai personai ir interese, lai apstrīdētais akts tiktu atcelts. Šāda interese nozīmē, ka apstrīdētā akta atcelšanai pašai par sevi var būt tiesiskas sekas un tādējādi prasības rezultātā var rasties labums lietas dalībniekam, kurš to cēlis. Turklāt prasītājam jāsniedz pierādījumi par savu interesi celt prasību. Konkrētāk, viņam jāpierāda personīga interese panākt apstrīdētā akta atcelšanu. Šai interesei jābūt tādai, kas ir radusies un pastāvoša, un tā jāizvērtē attiecībā uz dienu, kad tā celta (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 17. septembris, *Mory* u.c./Komisija, C-33/14 P, EU:C:2015:609, 55.–58. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).

48 Vispārējā tiesa pārsūdzētā rīkojuma 21.–24. punktā pamatoti ir izvērtējusi strīdīgo lēmumu saturu un tvērumu, tostarp – ņemot vērā to adresātes *Moderna* un *BioNTech*, kā arī to, vai pastāv atbildība un pienākumi, kas attiecīgā gadījumā izriet no šiem lēmumiem attiecībā uz vakcinējošajiem ārstiem, tostarp *G. Frajese*, un šī rīkojuma 25., 26. un 28. punktā ir nonākusi pie secinājuma, ka, tā kā šo lēmumu atcelšana nevar sniegt nekādu labumu *G. Frajese*, viņam līdz ar to nav nekādas intereses celt prasību par minētajiem lēmumiem.

49 Pretēji tam, ko apgalvo *G. Frajese*, no tā, ka TA attiecīgajām vakcīnām tiek piešķirtas ar strīdīgajiem lēmumiem, kas šo vakcīnu īpašniekiem ļauj tās laist tirgū katrā dalībvalstī, neizriet, ka ar šiem lēmumiem ārstiem būtu noteikts pienākums izrakstīt minētās vakcīnas un tās injicēt saviem pacientiem. Šajā ziņā Tiesa jau ir nospriedusi: lai gan vakcīnas TA izsniegšana ir priekšnosacījums tās turētāja tiesībām laist šo vakcīnu tirgū katrā dalībvalstī, šī TA principā nerada nekādu pienākumu pacientiem vai vakcinējošajiem ārstiem (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2023. gada 13. jūlijs, *Azienda Ospedale-Università di Padova*, C-765/21, EU:C:2023:566, 36. un 42. punkts).

50 Tāpat pretēji tam, ko apgalvo *G. Frajese*, lai gan no strīdīgo lēmumu pielikumiem izriet, ka attiecīgo vakcīnu injicēšanai vajadzīga ārsta recepte, šis apstāklis tieši nerada ne pienākumu, ne atbildību vakcinējošajam ārstam.

51 Tātad *G. Frajese* nav iesniedzis nevienu pierādījumu tam, ka Vispārējā tiesa būtu pieļāvusi tiesību kļūdu, pārsūdzētā rīkojuma 22. un 23. punktā nospriezdama, ka strīdīgie lēmumi nerada nekādu slogu vai pienākumu ārstiem injicēt attiecīgās vakcīnas saviem pacientiem un ka šāda veida pienākuma juridiskais pamats var būt tikai attiecīgās dalībvalsts tiesībās.

52 Otrām kārtām, *G. Frajese* nepierāda, kādā veidā viņa pienākumu informēt savus pacientus par ārstēšanas veidu, radītajiem riskiem un iespējamām terapijas alternatīvām tieši skar strīdīgo lēmumu atcelšana. Proti, šādam informēšanas pienākumam nav nekādas saiknes ar šo lēmumu būtību un saturu, kuros nav nekādu norāžu par šiem aspektiem. Tādējādi *G. Frajese* nav pamata apgalvot, ka Vispārējai tiesai bija jāņem vērā minētais informēšanas pienākums un līdz ar to jākonstatē viņa interese celt prasību.

53 Trešām kārtām, *G. Frajese*, pirmkārt, nav norādījis, kādā ziņā pārsūdzētā rīkojuma 24. punktā ietvertais apgalvojums, ka "neviens [strīdīgo] lēmumu un to pielikumu noteikums ārstiem, kuri vēlas injicēt attiecīgās vakcīnas, neuzliek atbildību vai pat pienākumu pārbaudīt to drošumu un efektivitāti", un 24. punktā ietvertais konstatējums, ka šo vakcīnu drošuma un efektivitātes pārbaudi veic *EMA*, uz kuras atzinuma ir balstīti šie lēmumi, ir kļūdains. Līdz ar to *G. Frajese* nevar apgalvot, ka Vispārējai tiesai būtu bijis jāatzīst, ka strīdīgo lēmumu atcelšana viņu atbrīvotu no pienākuma novērtēt minētās vakcīnas.

54 Otrkārt, attiecībā uz savu atbildību, kas, iespējams, rastos pacientiem nevēlamu seku gadījumā, *G. Frajese* neizskaidro, kādā veidā būtu kļūdains pārsūdzētā rīkojuma 25. punktā ietvertais apgalvojums, ka ārsta atbildības iestāšanās pret saviem pacientiem atkarīga no īpašiem apstākļiem, kuru pamatā ir pacientu individuāla ārstēšana un kuri nav atkarīgi no strīdīgajiem lēmumiem. Līdz ar to *G. Frajese* nevar apgalvot, ka Vispārējai tiesai būtu bijis jāatzīst, ka šo lēmumu atcelšana viņu atbrīvotu no atbildības, ja pacientiem iestātos nevēlamas sekas.

55 Tāpēc trešā pamata otrā daļa noraidāma kā nepamatota.

Par trešā pamata trešo daļu

– *Lietas dalībnieku argumenti*

56 Lai apstrīdētu pārsūdzētā rīkojuma pamatojumu saistībā ar viņa *locus standi* neesamību, *G. Frajese*, pirmām kārtām, apgalvo: Vispārējā tiesa esot kļūdaini atzinusi, ka viņš neatbilst abiem kumulatīvajiem kritērijiem, kas tiek prasīti, lai tiktu uzskatīts, ka strīdīgie lēmumi viņu skar tieši LESD 263. panta ceturtās daļas izpratnē. Šī persona uzskata: ņemot vērā, ka attiecīgo vakcīnu piegādes un izplatīšanas procedūra ir centralizēta Savienības līmenī un strīdīgie lēmumi ir nepieciešams un pietiekams nosacījums atļauto produktu pārdošanai visā Savienības teritorijā, un valsts iestādēm nav pienākuma pieņemt starpstandartus, Vispārējai tiesai esot bijis jākonstatē, ka šie lēmumi viņu skar tieši.

57 Otrām kārtām, *G. Frajese* apgalvo, ka Vispārējā tiesa kļūdaini nav atzinusi, ka viņš atbilst kritērijiem, kas nepieciešami, lai viņu uzskatītu par individuāli skartu ar strīdīgajiem lēmumiem LESD 263. panta ceturtās daļas izpratnē. Viņš apgalvo: Vispārējai tiesai bija jāatzīst, ka viņa piederība pie ierobežotas ārstu grupas, kas darbojas vakcinācijas jomā, ir pietiekama, lai viņu identificētu individuāli, un ka viņš uzskatāms par strīdīgo lēmumu adresātu, kuru faktisko izpildi viņš nodrošina, piedāvājot un injicējot attiecīgās vakcīnas saviem pacientiem vai viņus no tām atrunājot. Katrā ziņā nosacījums, ka tiesību aktam, kura atcelšana tiek lūgta, jābūt tādam, kas prasītāju skar individuāli, šajā lietā esot izpildīts, jo strīdīgie lēmumi uz viņu attiecoties noteiktu tam raksturīgu īpašību dēļ un faktiskās situācijas dēļ, kas to nošķir no visām citām personām.

58 Trešām kārtām, atsaucoties uz 2018. gada 6. novembra sprieduma *Scuola Elementare Maria Montessori*/Komisija, Komisija/*Scuola Elementare Maria Montessori* un Komisija/*Ferracci* (no C-622/16 P līdz C-624/16 P, EU:C:2018:873) 58. punktu, *G. Frajese*, pirmkārt, norāda, ka tad, ja reglamentējošs akts tieši ietekmē fiziskas vai juridiskas personas tiesisko stāvokli, neprasot īstenošanas pasākumus, būtu risks, ka tai netiks nodrošināta efektīva tiesību aizsardzība tiesā, ja tai nebūtu tiesību aizsardzības līdzekļa Savienības tiesā, lai apstrīdētu šī reglamentējošā akta tiesiskumu, un, otrkārt, ka tās prasība Vispārējā tiesā būtu vienīgais tās rīcībā esošais tiesību aizsardzības līdzeklis.

59 Komisija trešā pamata trešo daļu lūdz noraidīt.

– *Tiesas vērtējums*

60 Lai gan tika konstatēts, ka *G. Frajese* nav intereses celt prasību, un neraugoties uz to atsevišķo nosacījumu kumulatīvo raksturu, kuri attiecas uz prasītāja interesi celt prasību un *locus standi* (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 17. septembris, *Mory* u.c./Komisija, C-33/14 P, EU:C:2015:609, 62. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra), Vispārējā tiesa pārsūdzētā rīkojuma 29. punktā ir norādījusi, ka tā uzskata par atbilstošu izvērtēt *G. Frajese locus standi* esamību.

61 Šajā ziņā jāatgādina, ka LESD 263. panta ceturtajā daļā paredzēti divi gadījumi, kad tiesības celt prasību pret tiesību aktu ir atzītas fiziskai vai juridiskai personai, kam šis akts nav adresēts. Pirmkārt, šādu atcelšanas prasību var celt ar nosacījumu, ka šis akts to skar tieši un individuāli. Otrkārt, attiecīgā persona var celt prasību par reglamentējošu aktu, kas nav saistīts ar īstenošanas pasākumiem, ja tas to skar tieši (spriedums, 2015. gada 17. septembris, *Mory* u.c./Komisija, C-33/14 P, EU:C:2015:609, 59. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

62 No judikatūras arī izriet, ka gadījumā, ja atcelšanas prasību fiziska vai juridiska persona ir cēlusi pret aktu, kas nav tai adresēts, prasība, ka apstrīdētā pasākuma saistošajām tiesiskajām sekām jābūt tādām, kas var ietekmēt prasītāja intereses, konkrētā veidā mainot tā tiesisko stāvokli, pārklājas ar LESD 263. panta ceturtajā daļā paredzētajiem nosacījumiem par *locus standi* (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2011. gada 13. oktobris, *Deutsche Post* un Vācija/Komisija, C-463/10 P un C-475/10 P, EU:C:2011:656, 38. punkts).

63 Ņemot vērā šos ievada apsvērumus, jāizvērtē *G. Frajese* argumenti, kas izvirzīti trešā pamata trešās daļas atbalstam.

64 Pirmām kārtām, attiecībā uz Vispārējās tiesas vērtējumu par to, ka strīdīgie lēmumi prasītāju neskar tieši, jānorāda, ka saskaņā ar Tiesas judikatūru Vispārējā tiesa pārsūdzētā rīkojuma 30. punktā ir atgādinājusi: lai varētu uzskatīt, ka pasākums indivīdu skar tieši LESD 263. panta ceturtās daļas izpratnē, nepieciešams, lai apstrīdētais pasākums tieši ietekmētu indivīda tiesisko stāvokli un lai šis pasākums nepieļautu nekādu rīcības brīvību tā adresātiem, kuri ir atbildīgi par tā īstenošanu, kas ir pavisam automātiska un izriet tikai no Savienības tiesiskā regulējuma, nepiemērojot citus starpnoteikumus (spriedums, 2011. gada 13. oktobris, *Deutsche Post* un Vācija/Komisija, C-463/10 P un C-475/10 P, EU:C:2011:656, 66. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

65 Attiecībā uz pirmo nosacījumu saskaņā ar Tiesas judikatūru Vispārējā tiesa pārsūdzētā rīkojuma 31. punktā ir norādījusi, ka attiecīgajam pasākumam ir tieši jāietekmē tās fiziskās vai juridiskās personas tiesiskais stāvoklis, kura vēlas celt prasību atbilstoši LESD 263. panta ceturtajai daļai, un ka šāds nosacījums jāizvērtē, ņemot vērā tikai pasākuma tiesiskās sekas (spriedums, 2020. gada 3. decembris, *Région de Bruxelles-Capitale*/Komisija, C-352/19 P, EU:C:2020:978, 64. punkts).

66 Šajā ziņā pārsūdzētā rīkojuma 32.–34. punktā Vispārējā tiesa ir konstatējusi, ka strīdīgie lēmumi nekādi neietekmē *G. Frajese* tiesisko situāciju, jo tajos nav ietverts nekāds pienākums injicēt attiecīgās vakcīnas saviem pacientiem vai arī pašam pārbaudīt to drošumu un efektivitāti, piebilstot: pat pieņemot, ka saskaņā ar Itālijas vai Savienības tiesībām ārstiem bija pienākums injicēt šīs vakcīnas, runa esot nevis par tiesiskajām sekām, kas izriet no strīdīgajiem lēmumiem, bet gan par citu pasākumu noteikšanas sekām vai nu valsts, vai Savienības līmenī.

67 Attiecībā uz otro nosacījumu Vispārējā tiesa pārsūdzētā rīkojuma 35. punktā ir norādījusi, ka ar strīdīgajiem lēmumiem ir vienīgi piešķirta attiecīgo vakcīnu TA, bet dalībvalstu iestādēm šie lēmumi nav adresēti un no tā izriet, ka tām ir pilnīga rīcības brīvība attiecībā uz to, vai ir lietderīgi likt ārstiem izmantot šīs zāles, ja nepieciešams, ieviešot piespiedu pasākumus.

68 Pamatojoties uz šiem elementiem, Vispārējā tiesa pārsūdzētā rīkojuma 36. punktā ir secinājusi, ka nosacījumi par to, lai *G. Frajese* tiktu uzskatīts par tieši skartu ar strīdīgajiem lēmumiem, nav izpildīti.

69 Lai apgalvotu, ka Vispārējai tiesai esot bijis jāatzīst, ka strīdīgie lēmumi viņu skar tieši LESD 263. panta ceturtās daļas izpratnē, *G. Frajese*, pirmkārt, vispārīgi apgalvo, ka pirmais nosacījums par to, lai viņš tiktu uzskatīts par tieši skartu, šajā lietā ir izpildīts, neapšaubot Vispārējās tiesas argumentāciju, uz kuru pamatojoties tā ir secinājusi, ka šie lēmumi tieši neietekmē viņa tiesisko stāvokli.

70 Otrkārt, attiecībā uz otro nosacījumu par to, lai viņš tiktu uzskatīts par tieši skartu, *G. Frajese* veltīgi atsaucas uz valsts iestāžu rīcības brīvības neesamību centralizētajā vakcīnu iegādes procedūrā, jo strīdīgie lēmumi attiecas nevis uz attiecīgo vakcīnu iegādi, bet gan uz TA, kas piešķirtas diviem farmācijas uzņēmumiem un kas ļauj tirgot šīs vakcīnas.

71 No tā izriet, ka *G. Frajese* nav pierādījis, ka Vispārējā tiesa būtu pieļāvusi tiesību kļūdu, nospriežot, ka strīdīgie lēmumi viņu neskar tieši.

72 Otrām kārtām, attiecībā uz Vispārējās tiesas vērtējumu par to, ka strīdīgie lēmumi prasītāju neskar individuāli, jānorāda, ka šī persona neizvirza nevienu argumentu, kas varētu pierādīt, ka būtu kļūdaini Vispārējās tiesas secinājumi pārsūdzētā rīkojuma 39. un 41. punktā, saskaņā ar kuriem "vienkāršs apgalvojums, ka prasītājs pieder pie ierobežotas tādu ārstu grupas, kuri nodarbojas ar pilsoņu vakcināciju, nav pietiekams, lai viņu individualizētu vai raksturotu salīdzinājumā ar visiem profesionāļiem, kas darbojas veselības aprūpes un aprūpes nozarē", un "nevar uzskatīt, ka [strīdīgie] lēmumi prasītāju vai viņa pacientus ietekmē noteiktu viņiem raksturīgu īpašību dēļ vai faktiskas situācijas dēļ, kas viņus atšķir no visām citām personām un tādējādi individuāli izceļ tāpat kā adresātu".

73 Turklāt attiecībā uz *G. Frajese* apgalvojumu, ka viņš esot jāuzskata par strīdīgo lēmumu adresātu, pietiek ar norādi, ka viņš nepaskaidro, kādā veidā būtu kļūdains Vispārējās tiesas konstatējums pārsūdzētā rīkojuma 21. punktā, ka *Moderna* un *BioNTech* ir vienīgās šo lēmumu adresātes.

74 Trešām kārtām, runājot, pirmkārt, par *G. Frajese* argumentu, ka nepieciešamība nodrošināt efektīvu tiesību aizsardzību tiesā nozīmē, ka fiziska vai juridiska persona var apstrīdēt reglamentējošu aktu, kas tieši ietekmē tās tiesisko stāvokli un kam nav nepieciešami īstenošanas pasākumi, jānorāda: Vispārējā tiesa pārsūdzētā rīkojuma 42.–44. punktā ir nospriedusi, ka strīdīgie lēmumi nevar tikt uzskatīti par reglamentējošiem aktiem. Taču apelācijas sūdzībā nav neviena elementa, kas izskaidrotu, kādā ziņā šajā Vispārējās tiesas secinājumā esot pieļauta tiesību kļūda.

75 Otrkārt, attiecībā uz *G. Frajese* apgalvojumu, ka pirmajā instancē celtā prasība atcelt tiesību aktu bija vienīgais viņam pieejamais tiesību aizsardzības līdzeklis, pietiek ar norādi, kā Vispārējā tiesa pamatoti atgādinājusi pārsūdzētā rīkojuma 45. un 46. punktā, ka fiziskas vai juridiskas personas, lai gan tās, ņemot vērā prasības atcelt tiesību aktu pieņemamības nosacījumus, nevar tieši

apstrīdēt Savienības aktus, ir tiesīgas valsts tiesās apstrīdēt dalībvalstu pieņemtos aktus, kas saistīti ar šiem aktiem, atsaucoties uz to spēkā neesamību un prasot, lai valsts tiesas, pamatojoties uz LESD 267. pantu, iesniedz Tiesai prejudiciālus jautājumus par šo aktu spēkā esamību.

76 Tāpēc trešā pamata trešā daļa un līdz ar to šis pamats kopumā jānoraida kā nepamatots.

Par ceturto pamatu

Lietas dalībnieku argumenti

77 Ceturtajā apelācijas pamatā *G. Frajese* apgalvo, ka Vispārējā tiesa pārsūdzētā rīkojuma 46. punktā esot kļūdaini atzinusi, ka tādas fiziskas vai juridiskas personas kā viņš pats, kuras, ņemot vērā prasības atcelt tiesību aktu pieņemamības nosacījumus, nevar tieši apstrīdēt Savienības aktus, ir tiesīgas valsts tiesās apstrīdēt dalībvalstu pieņemtos pasākumus, kas saistīti ar šiem aktiem, atsaucoties uz šo aktu spēkā neesamību un lūdzot valsts tiesām uzdot Tiesai prejudiciālus jautājumus par šo aktu spēkā esamību, pamatojoties uz LESD 267. pantu.

78 Viņš apgalvo, ka nav iespējams "likt" valsts tiesām vērsties Tiesā ar prejudiciāliem jautājumiem par Komisijas tiesību aktu spēkā esamību, jo šīs pilnvaras ir tikai tās tiesas kompetencē, kas lietu izskata pēc būtības, un ka līdz ar to valsts tiesu iespēja vērsties Tiesā nav pietiekams līdzeklis, lai garantētu to pilsoņu tiesības uz aizstāvību, kuri cieš no Komisijas pieņemto tiesību aktu nelabvēlīgajām sekām.

79 Tādējādi, pēc *G. Frajese* domām, tā kā LESD 263. pantā paredzētā prasība bija vienīgais pamats, ko viņš varēja izmantot, Vispārējā tiesa, noraidīdama viņa prasību kā nepieņemamu, viņam esot liegusi jebkādu efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, pārkāpjot Hartas 47. pantu.

80 Komisija lūdz šo pamatu noraidīt.

Tiesas vērtējums

81 Saskaņā ar Tiesas judikatūru Hartas 47. pantā nostiprinātās tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā nevar izraisīt to, ka netiek ievēroti prasības atcelt tiesību aktu pieņemamības nosacījumi, kas ir skaidri paredzēti LESD 263. panta ceturtajā daļā (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2013. gada 3. oktobris, *Inuit Tapiriit Kanatami* u.c./Parlaments un Padome, C-583/11 P, EU:C:2013:625, 97. un 98. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).

82 Tāpēc *G. Frajese* nevar pamatoti apgalvot, ka Vispārējai tiesai pēc tam, kad tā bija konstatējusi, ka viņa prasības atcelt tiesību aktu pieņemamības nosacījumi šajā lietā nav izpildīti, tomēr saskaņā ar Hartas 47. pantu bija jālemj par šo prasību pēc būtības.

83 Attiecībā uz argumentu, ka *G. Frajese* nevar piespiest valsts tiesu uzdot Tiesai prejudiciālu jautājumu, jāatgādina: Tiesa ir nospriedusi, ka lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu spēkā esamības izvērtēšanai, tāpat kā prasība atcelt tiesību aktu, ir Savienības tiesību aktu tiesiskuma pārbaudes veids un tad, ja valsts tiesa uzskata, ka viens vai vairāki lietas dalībnieku izvirzītie Savienības tiesību akta spēkā neesamības pamati vai vajadzības gadījumā pēc savas ierosmes izvirzītie pamati ir pamatoti, tai ir jāaptur tiesvedība un jāvēršas Tiesā ar prejudiciālā nolēmuma procedūru spēkā esamības izvērtēšanai, jo tikai Tiesas kompetencē ir konstatēt Savienības tiesību

akta spēkā neesamību (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2013. gada 3. oktobris, *Inuit Tapiriit Kanatami* u.c./Parlaments un Padome, C-583/11 P, EU:C:2013:625, 95. un 96. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).

84 Šajā ziņā jāpiebilst, gluži kā to ir paveikusi Komisija, ka no sistēmas, kas ieviesta ar LESD 267. pantu, lasot to kopsakarā ar Hartas 47. panta otro daļu, izriet, ka tad, ja valsts tiesa, kuras nolēmumi saskaņā ar valsts tiesībām nav pārsūdzami, uzskata, ka tā ir atbrīvota no LESD 267. panta trešajā daļā paredzētā pienākuma vērsties Tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, tiesas nolēmuma pamatojumā jānorāda vai nu tas, ka izvirzītajam Savienības tiesību jautājumam strīda atrisināšanā nav nozīmes, vai tas, ka attiecīgās Savienības tiesību normas interpretācija ir balstīta uz Tiesas judikatūru, vai arī, ja šādas judikatūras nav, tas, ka Savienības tiesību interpretācija pēdējās instances valsts tiesai ir tik acīmredzama, ka nerodas nekādas pamatotas šaubas (spriedums, 2021. gada 6. oktobris, *Consorzio Italian Management* un *Catania Multiservizi*, C-561/19, EU:C:2021:799, 51. punkts). Turklāt prasītājs var prasīt atlīdzināt zaudējumus, kas radušies pienākuma iesniegt lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu neizpildes dēļ judikatūrā paredzētajos apstākļos, kā arī prasīt, lai Komisija sāktu pārkāpuma procedūru par to, ka attiecīgā dalībvalsts nav izpildījusi pienākumu vērsties tiesā (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2021. gada 21. decembris, *Randstad Italia*, C-497/20, EU:C:2021:1037, 79. un 80. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).

85 Tātad *G. Frajese* nav pamata apgalvot, ka, noraidot viņa prasību kā nepieņemamu, viņam tika liegtas tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, pārkāpjot Hartas 47. pantu.

86 Šādos apstākļos ceturtais pamats jānoraida.

87 Tā kā neviens no šīs apelācijas sūdzības pamatiem nav ticis apmierināts, apelācijas sūdzība pilnībā jānoraida.

Par tiesāšanās izdevumiem

88 Atbilstoši Reglamenta 184. panta 2. punktam, ja apelācijas sūdzība nav pamatota, Tiesa lemj par tiesāšanās izdevumiem. Atbilstoši Reglamenta 138. panta 1. punktam, kas piemērojams apelācijas tiesvedībā, pamatojoties uz Reglamenta 184. panta 1. punktu, lietas dalībniekam, kuram spriedums ir nelabvēlīgs, piespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ja to ir prasījis lietas dalībnieks, kuram spriedums ir labvēlīgs.

89 Tā kā Komisija ir prasījusi piespriest *G. Frajese* atlīdzināt tiesāšanās izdevumus un tā kā spriedums viņam ir nelabvēlīgs, viņam ir jāpiespriež segt savus, kā arī atlīdzināt Komisijas tiesāšanās izdevumus.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (astotā palāta) nospriež:

1) Apelācijas sūdzību noraidīt.

2) *Giovanni Frajese* sedz savus, kā arī atlīdzina Eiropas Komisijas tiesāšanās izdevumus.

[Paraksti]